

bus constitutionibus sublatum quoque intelligi debet jus civitatis datum in l. 24. C. de sacros. Eccl. atque ita postremo in his rebus redditur ad præscriptionem 40. annorum (1). In causis fisci criminalibus, uti persecutio criminum regulariter exceptione 20. annorum excluditur, l. 12. C. ad leg. Cornel. de fals. etiam persecutio bonorum damnati aut adnotati, quam fiscus habet, eoque refero l. 13. de divers. temp. præscript. quamvis D. Cujac. eam accipiat de causis fisci civilibus, quas omnes scribit 20. annis extingui, excepta causa commissi & bonorum vacantium, l. 2. C. de vect. & comm. l. 1. §. 2. de jur. fisc.

2 Bonis vacantibus). Bona vacantia dicuntur: *Bona eorum, qui sine hærede decesserunt.* Hæc ex lege Julia caducaria ad fiscum pertinent, l. 96. §. 1. de legat. l. l. 1. C. de bon. vac. (2). Jus occupandi bona vacantia inter regalia numeratur, l. 2. Feud. tit. quæ sint, regal. Erant autem certi delatores; qui hujusmodi bona aliam verem ad fiscum pertinentem præmii alicujus gratia nunciabant, tit. de jur. fisc. passim, similes fere antiquis quadruplatoribus, de qua voce vide Festum. Bonorum vacantium numero habendi etiam bona caduca nondum nunciata, ita dieta, quod in fiscum certis de causis cadunt. Verum caduca pene a Justiniano

(1) L. 7. d. tit. 29. vers. Mas las otras, l. 26. eod. quæ centum annos requirit, dum agitur de rebus Eccles. Roman. & tribus

sublata sunt, l. unic. C. de cad. toll.

3 Usucapere posse). Opus tamen ad introducendam usucaptionem rerum vacantium fuisse rescriptis, indicat hic locus & d. l. 18. eod. quippe bona vacantia ad fiscum pertinent ipso jure, etsi in patrimonio fisci non videatur computari, antequam nunciata sunt, & fiscus ad eam animum adjectit. Hæc autem bonorum vacantium usucapio in rebus duntaxat mobilibus utilis erit possidenti: nam ad immobilia quod attinet, turius ac commodius ipsi erit præscriptione quadriennii uti, juxta l. 1. C. de quadriennii præscript. de quo infr. §. ult. quia præterquam quod breviori tempore impletur præscriptio, ei mala fides non obest, quippe cum hoc tempus præstitutum sit actioni fisci, uti & quinquennium vindicandæ rei, quæ in commissum cecidisset, finito tempore actioni fisci evanescit.

4 IN HISPANIA suprema jurisdictio sive civilis, sive criminalis Regi competens nullo unquam tempore, etsi immemoriali præscribitur, l. 4. tit. 8. lib. 11. Nov. Rec. uti nec gabellæ, l. 2. eod. Cæterum inferior jurisdictio qua civilis, qua criminalis cum juribus eidem annexis præscribitur tempore immemoriali: sicut civitates & pagi. Hoc autem tempus immemoriale

contenta est, si agatur de rebus mobilibus.

(2) L. 6. tit. 13. P. 6. in fin. l. 1. tit. 22. lib. 10. Nov. Recop.

, probandum erit secundum formam statutam in l. 1. tit. 17. lib. 10. Nov. Recop. quam traditus in Append. de Major. regula 11. Vide tamen Covarr. de his late tractantem in cap. Possessor, part. 2. §§. 2. & 3.

TEXTUS.

Regula generalis.

5 Novissime sciendum est, rem talem esse debere, ut in se non habeat vitium, ut a bonæ fidei emptore usucapi possit, vel qui ex alia justa causa possidet (1).

Nihil est in hoc §. quod explicationem desideret.

TEXTUS.

De errore falsæ causæ.

6 Error autem falsæ causæ usucaptionem non parit: veluti si quis, quum non emerit, emisse se existinans, possideat: vel quum ei donatum non fuerit, quasi ex donato possideat (2).

COMMENTARIUS.

1 Jam ante dictum est, nulla justa causa possessionis præcedente, usucaptionem aut longi temporis præscriptionem non procedere, l. 24. C. de rei vindic. Hæ causæ in usu juris etiam ti-

(1) L. 4. cum seq. tit. 29. P. 3. l. 4. tit. 15. lib. 10. Nov. Rec.

tuli appellantur, d. l. 24. l. 4. C. de præscr. longi temp. Justæ autem causæ possessionis sunt eadem, quæ & dominii acquirendi, l. 3. §. 21. de adquir. poss. ubi pleaque hujus generis commemorantur (3). Error autem falsæ causæ, id est, opinio justi tituli usucaptionem non parit, sed oportet titulum revera intervenisse; hoc est, non is, qui putat se emisse, sibi donatum aut legatum esse, cum non sit, pro emptore, pro donato aut legato usucapere potest; sed is solus, qui vere emit, cui res vere donata aut legata est, l. 27. hoc tit. & alibi, quippe falsa nostra existimatio rei veritatem non mutat, l. 6. ad munic.

2 Quidam tamen veterum censebant, in falsa opinione tituli admittendam esse usucaptionem pro suo: sed errare eos Celsus ostendit d. l. 27. Utitur autem hac ratione, quod ubi nihil emptum, nihil donatum aut legatum est, usucapio pro emptore, pro donato aut legato non valeat. Quæ ratio prima fronte inepta videri potest: nam illi, quos errare ait, non hoc dicunt, bonæ fidei possessorem, qui modo emptum; donatum aut legatum sibi existimet, etiamsi nihil horum sit, pro emptore, prove donato aut legato usucapere posse, sed pro suo: quod ratio Celsi non videtur reinovere, quoniam & titulus pro suo justus titulus est. Explicanda igitur est Celsi ratio, ut appareat, ex ea etiam effici, ut in propo-

(2) L. 14. d. tit. 29. P. 3.
(3) L. 9. l. 18. eod.

sito nec locus sit usucaponi pro suo. Titulus pro suo duplex est: unus specialis, de quo hic non agitur, utpote qui ex sola conditione rei possessæ nascitur, & locum habet in his, quæ sola occupatione nostra fiunt, ex quo titulo certa usucatio, l. 2. pro suo; alter generalis, cohærens cum aliis omnibus causis: ut ece, qui bona fide pro emptore, pro donato, prove legato, possidet, is simul ex his causis etiam possidet pro suo: sed hic titulus generalis pro suo, pro justo titulo possessionis non habetur, nisi concurrat alius specialis, cui ille adhæreat, l. 1. pro suo. Jam puto, intelligitur, quam vim ratio Celsi habeat; nimirum remoto alio titulo speciali, quem in proposito nullum esse in confessu est, admitti non posse generalem illum pro suo. Cæterum hoc totum sic acceptum est, ut justus & probabilis error possessoris usucaptioni non obstat; veluti, si servus aut procurator rem alienam se emisse falso domino persuaserint, quam emendam illis mandaverat; in hoc errore possessor pro emptore usucapiet: quia in alieni facti ignorantia tolerabilis error est, l. 11. pro empt. l. ult. §. 1. pro suo (1). Potest & in nostro ipsorum facti talis error intervenire, ut usucatio non impediatur, l. 2. §. 15. & §. seq. pro empt.

(1) D. l. 14. tit. 29. P. 3.

(2) L. 9. l. 18. eod.

TEXTUS.

De accessione possessionis.

7 *Diutina possessio, quæ prodesset cœperat defuncto; & hæredi & bonorum possessori continuatur, licet ipse sciat, prædium alienum esse. Quod si ille initium justum non habuit, hæredi & bonorum possessori licet ignorantie possessio non prodest. Quod nostra constitutio similiter & in usucaptionibus observari constituit, ut tempora continuentur.*

COMMENTARIUS.

1 In primis eum, quem usucapere volumus, possidere oportet. Sine possessione, ait Jurisconsultus, usucatio contingere non potest, l. 25. hoc tit. (2). Possidere in hoc argumento is solus intelligitur: *Qui animo dominantis rem tenet.* Quamobrem hinc removentur primum, qui alieno nomine in possessione sunt, ut fructuarius, creditor, colonus, is cui res commodata aut apud quem deposita est (3). Possidere autem oportet totum illud tempus, quod lege definitum est, rem mobilem triennium, immobilem decem aut viginti annos, & possidere continenter sine possessionis interruptione. Hinc recte usucatio a Modestino definitur: *Adjectio dominii per continuationem possessionis temporis*

(3) L. 1. tit. 8. lib. 11. N. R.

De usucap. & longi temporis præscript.

333

lege definiti, l. 3. hoc tit. In computatione temporis hoc observatur, ut non a momento ad momentum computetur, sed dies postremus coepitus pro impleto habeatur, l. 6. eod.

2 *Interrumpitur possessio duabus modis: uno naturaliter, veluti cum quis vi de possessione ejicitur, aut res nobis eripitur, l. 5. eod. l. 15. de adq. poss. (1), altero civiliter per litis contestationem (2): hoc modo civiliter interrupti possessionem dicimus, quia post litis contestationem vere & naturaliter possidere non desinimus, & implemus usucacionem, l. 2. pro donat. l. 2. §. ult. pro empt. sed impleta inter moras judicii usucatio effectu juris, victo possessori non prodest, sed rem restituere cogitur, perinde quasi non usucipisset, l. 18. de rei vind. Interrupcio usucaptionis, usurpatio appellatur in jure l. 2. hoc tit. qui idecirco inscribitur in D. de usurpationibus & usucaptionibus.*

3 *Naturalis interruptionis hanc vim fuisse constat, ut etsi quis amissam semel possessionem deinde recuperasset, ei prioris possessionis tempora ad usucacionem aut præscriptionem non prodescent; sed a recuperata possessione tempus denuo inchoaretur (3): & proinde etiam, quod ad bonam fidem possidentis attinet, initium possessionis recuperata speccatum fuisse, l. 15. §. 2. hoc tit.*

(1) L. 29. tit. 29. P. 3.

(2) D. l. 29. vers. Otrosi.

(3) D. l. 29. in pr.

(4) D. l. 29. vers. Otrosi.

(5) L. 16. d. tit. 29. P. 3.

juris: unum est, justam possessionem defuncti prodesse hæredi, & procedere etiamsi hæres sciat rem alienam esse, l. 43. hoc tit. alterum, injustam possessionem defuncti hæredi non procedere, licet ignoret rem alienam esse, fac. l. 11. de div. temp. præscript. l. 11. C. de adq. poss. Utrumque eadem rationem habet, quia scilicet hæres personam & conditionem defuncti suscipit, ita ut una persona cum defuncto censematur. Hoc enim posito, qualitas possessionis ex persona defuncti tantum aestimanda, ut illa vel proposit hæredi, vel noceat: proposit, si defunctus bonum initium habuerit, etsi hæres non habeat; noceat, si defunctus bonum initium non habuerit, etiamsi hæres habeat; & perinde per omnia habeatur ac si defunctus adhuc ipse possideret. Succedit itaque hæres non tantum in virtutes defuncti, sed etiam in vitia, nec ignoratione sua ea excludit, ut ait Papinianus d. l. 11. de div. temp. præscr. & Imp. d. l. 11. C. de adq. poss. *Vitia possessionum, inquietant, a majoribus contracta perdurant, & successorem auctoris sui culpa comitatur.* Ex quo hoc amplius etiam intelligimus. errare eos, qui hæredem nolentem uti accessione possessionis defuncti a semetipso inchoare possessionem atque usucacionem præscriptionem ex statuto tempore implere posse, arbitrantur: quod jus tantum singularis est successoris, ut postea demonstrabitur.

6 Nihil vero eorum opinionem juvat l. penult. pro hæred. Neque

enim negamus, posse aliquando hæredem usucapere, quod defunctus non potuit: sed dicimus non posse, quod defunctus vitiouse possedit: poterit vero rem usucapere inter hæreditarias forte repertam, quam tamen defunctus non possidebat. Ut ecce, potest hæres ex sententia plororumque veterum usucapere rem, quam putat hæreditariam esse, cum non sit, sed defuncto commodata, aut pignera, aut apud eum deposita: quomodo explicanda est d. l. pen. nimis quia nihil ex persona defuncti hic obstat hæredi, quoniam ipse eam rem pro hærede usucapere possit: quanquam sunt, qui nec hoc ipso casu usucacionem pro hærede admittunt, per l. 2. & ult. C. pro hæred. l. 4. C. de præscript. longi temp. Sed hoc si sequimur, delendi erunt tit. de usucap. pro hærede, possuntque ad. l. 2. & ult. commode accipi de iis, qui falso existimant se hæredes esse.

7 IN HISPANIA, non aliter, possessio defuncti prodest hæredi ad usucacionem, quam si & hic bonam fidem habuerit, ut de successore singulari statutum esse jure Romanorum videbimus, mox in §. proximo. Nulla igitur differentia apud nos est inter successorem universalem & singulararem, l. 16. d. tit. 29. P. 3. & recole quæ diximus supr. in pr. hoc tit.

TEXTUS.

8 Inter venditorem quoque et emptorem conjungi tempora,

Divi Severus & Antoninus rescriperunt (1).

COMMENTARIUS.

1 De conjunctione temporum inter priorem possessorem & universi successorem dictum §. præced. Agitur hic de eadem conjunctione inter venditorem & emptorem, quod tamen jus ad cæteros quoque pertinet, qui alio titulo singulari, etiam lucrative rem acceperunt, pura ex causa donationis aut legati, l. 13. §. 10. & seqq. de adq. posses. Scriptum hic simpliciter est, inter venditorem quoque & emptorem tempora conjungi: an igitur eodem modo, quo inter defunctum & hæredem? Nequoniam: sed ita, si uterque bona fide rem acceperit, d. l. 13. §. ult.

2 Quod si successor accessione auctoris uti nolit, sed suæ tantum possessionis tempora computare, ei licebit, poteritque usucapere quod auctor usucapere non potuit, l. 5. de div. temp. præscr. l. 4. C. de rei vind. quod tamen ex parte emendatum & temperatum ex distinctione, quæ extat in auth. Malæ fidei C. de præscr. long. temp. de qua supra locuti sumus §. 2. in fin. In hoc autem dissimilis item causa hæredis est, cui vitiosa defuncti possessio nocet, etiamsi administrculo ex persona defuncti uti nolit; quippe qui tam in vitia, quam in virtutes defuncti succedit, & eadem

(1) L. 16. tit. 29. P. 3.

eum defuncto persona esse existimat, l. 11. de div. tem. præscript. vide §. præced.

TEXTUS.

De his qui a fisco, aut Imp. Angustæye domo aliquid acceperunt.

9 Edicto Divi Marci caveatur, cum qui a fisco rem alienam emit, si post venditionem quinquennium præterierit, posse dominum rei exceptione repellere. Constitutio autem diuæ memorie Zenonis bene prospexit iis, qui a fisco per venditionem, aut donationem, vel alium titulum accipiunt aliquid: ut ipsi quidem securi statim fiant, & victores existant, sive experiantur, sive convenientantur: adversus autem sacratissimum ærarium usque ad quadriennium liceat ius intendere, qui prædominio, vel hypotheca earum rerum, quæ alienatæ sunt, pavent, sibi quasdam competere actiones (2). Nostra autem divina constitutio, quam nuper promulgavimus, etiam de iis, qui a nostra, vel venerabilis Augustæ domo aliquid acceperint, hec statuit, quale in fiscalibus alienationibus præfatae Zenonianæ constitutionis continentur.

COMMENTARIUS.

Si post venditionem quinquennium). Mencio fit hujus

(2) L. 53. tit. 5. P. 5.

edicti D. Marci l. ultim. C. si
adv. fisc. In hac autem præscri-
ptione quinquennii nullam factam
fuisse distinctionem inter bona aut
mala fide quid a fisco accipien-
tem, apparebat ex eo, quod alio-
qui melior conditio fuisse ejus,
qui a privato emisset, quam qui
a fisco: siquidem is, qui a pri-
vato bona fide rem emerat, ad
sumnum biennio eam usucapie-
bat.

2. *Constitutio Zenonis*). Ea est
l. 2. C. de quadrienn. præscript. Olim quinqueannii præscriptione
tuti erant, qui quid alienum eme-
rant a fisco. Hodie statim tuti
sunt ex constitutione Zenonis, si-
ve convenientur, sive ipsi amissa
forte rei possessione ultra a-
gant. Fisco autem alienanti rem
alienam, vel alii pignori obligata-
tam, datur præscriptio quadriennii,
si post quadriennium eo no-
mine conveniatur a domino aut
creditore pignoratio, d. l. 2. Quod
ideo sic constitutum esse
videtur, ut tanto facilius empto-
rem fiscus reperiat, tum etiam
ne rescindatur, venditio facta pu-
blica auctoritate: alioqui sane du-
rum atque iniquum est domino
aut creditori jus vindicandi aut
perseverandi rem suam, à quo sibi
nexum statim auferre, iisque ob-
jicere tam potentem adversarium.

3. *Sacratissimum ærarium*). Hic diserte fiscus appellatur æra-
rium Principis, uti & in l. 2. & 3.
C. de quadr. præsc. Cæterum con-
stat, olim ærarium dictum fuisse
pecuniam publicam sive imperii;
fiscum autem pecuniam Imp. pro-
priam ac privatam, cajustmodi

erant bona damnatorum, caduca,
vacantia aliaque, quæ Principi de-
ferebantur, Plinius in *Panegyr.*
Trajanæ dicto: *z At fortasse non*
eadem severitate fiscum, qua
ærarium cohibus? Imo tanto ma-
jore, quanto plus tibi licere de-
tuo, quam de publico credis. Et
paulo post: *Quæ præcipua tua*
gloria est, sæpius vincitur fiscus:
cujus mala causa est nunquam,
nisi sub bono principe. Ulpianus
in l. 2. §. 4. ne quid in loc. publ.
Res, inquit, fiscales quasi propria
& private Principis sunt. Hinc
ratio fisci idem quod ratio Prin-
cipis & ratio privata, l. pen. C.
de edend. l. 2. C. de priv. fisc.
Procedente tempore, distinctio il-
la ærarii & fisci evanuit, ac utra-
que voce promiscue usi sunt, u-
naque taorum sub Græcis Prin-
cipibus distinctio usurpata, fisci
& bonorum Principis patrimonialium:
quod *hic locus aperte ostendit,* & unde desumptus est, l. ult.
C. de quadr. præscr.

4. *Nostra autem divina con-
stitutio*). Intelligit l. ult. C. de
quadr. præscr. qua constitutione
quod Zeno de fisco statuerat, pro-
ducit ad substantiam Principis
privatam, ut scilicet etiam re-
rum patrimonialium emptor sta-
tim securus sit, & dominus qua-
triennii præscriptione excludatur.

Affertque hanc constitutionis suæ
rationem, quod cum omnia Prin-
cipis esse intelligantur, sive res
sint fiscales, sive privatæ Cæsa-
ris: nulla quod attinet ad haram
resam alienationem, differentia
introducenda sit. Eadem consti-
tutione etiam serenissimæ Augu-

De usucap. & longi temporis præscript. 337
stæ idem privilegium conceditur. liquet ex l. 13. §. 9. de hæred-
petitione.

TITULUS SEPTIMUS.

DE DONATIONIBUS.

Dig. Lib. 39. Titt. 5. 6. Cod. Lib. 8. Titt. 54. et 57.
novell. 162. (1).

1. Usucaptionem, de qua
proxime egimus, esse modum
acquirendi jure civili, extra con-
troversiam est: utrum autem do-
natio quoque eo pertineat, am-
biguit. Et quidem absolutam in-
ter vivos donationem, quæ tra-
ditione perficitur, et potissima
donationis species est, nemo, o-
pinor, tam est excors, qui juri
civili adscribendam putet. *z Quid*
enim habet illa a jure civili, quod
ad formam ejus aut perfectionem
pertineat? *z Quid* tam naturale
est, quam hominem homini be-
ne facere? Ad libertatem natu-
ra propensi sumus, testibus Cicer.
in *Læl.* et Sen. in *lib.* de benef.
Antiquitas nihil aliud existimavit
esse Deum, quam prodesse mor-
talibus. Adhæc, nihil magis ra-
tioni naturali convenient, quam vol-
luntatem domini rem suam in a-
lium transferentis ratam haberet,
ex causa liberalitatis id fiat, an
ex qua alia, nihil refert, aucto-
re ipso Justiniano §. 40. sup. de
rer. div. ubi nominatum etiam do-
nationem refert inter causas ac-
quisitionis juris gentium. *z An* vel
apud Sinas aut Japones credimus
nullum esse exercitium liberalita-
tis, nullum donationis usum? At,
inquis, lex Cincia supra modum
donare prohibuit: et nunc dona-
tio excedens summam 500. soli-
dorum insuanda est. *z Quid* tum
postea? Lex Fusia Caninia vetuit
ultra præscriptum numerum ma-
numittere, *z an* ideo manumissio
ex jure civili est? Quarundam
rerum vetita est distractio, *z an*
idecirce emptio venditio contra-
ctus juris gentium non est, sed
juris civilis? Plane cum necessi-
tas insuandi donationem, quæ
excedit supra dictam summam,
a jure civili sit, concedo, tantæ
quantitatis donationem, utpote
quæ jam sola voluntate et traditio-
ne donantis non perficitur, posse
referri inter modos acquirendi ju-
re civili, arg. l. 6. de just. et jur.
ut tamen non meri juris civilis ha-

(1) Tit. 4. P. 5. et tit. 7. lib. 10. Nov. Recop.
Tom. I.

beatur, sed mixti, et maximam adhuc partem naturalis: aliae autem omnes, quæ quantitatem legitimam non excedunt, juris mere naturalis sive gentium manent. Quomodo ergo defendimus methodum Justiniani? Nimirum si dicamus, Justiniano principaliter propositum esse tractare de donationibus impropriis, mortis causa et propter nuptias: quæ ad jus civile non inepte referuntur, ut postea palam fieri. Hoc autem ipsa series tractationis ostendit, cuius initium a mortis causa donatione capit; cum alioqui converso modo de donatione vera et absolute primo loco agendum fuisse, ut factum est in Pand. et C.

2 Occurrit *hic* et aliud dubium, sitne scil. donatio modus acquirendi dominii, an solummodo titulus sive *causa*, ut empti, dos, permutatio. Nam ratio ordinis exigit, ut dicamus esse acquirendi modum: contra vero causam tantum acquirendi esse, probat d. § 40. *de rer. div.* Verum hoc non adeo difficile expeditum est. Etenim donationis verbum duobus modis accipitur. Uno modo proprie pro ipsa donatione, quando scil. liberalitatis exercenda gratia aliquid alicui tradimus, et actum in accipientem transferimus, ut simul et causam tradendi et traditionem ipsam includat. Nam proprie donare nemo intelligitur, nisi qui tradat: unde donare et dare promiscue Juris consultus usurpat in l. 1. hoc tit.

(1) Princ. et l. 1. tit. 4. P. 5.
(2) L. 11. eod.

et donatio dicta quasi doni datio, l. 35. §. de mort. caus. don. unde et Papinianus l. 23. de donat. inter vir. et uxor. donationem distinguit a stipulatione donationis causa facta. Altero modo metonymice pro conventione de dando, cum quis donationis causa aliquid promittit, l. 2. l. 12. l. 22. eod. Priore sensu accepta donatio modus est acquirendi dominii: posteriore non dominium, sed obligationem parit, rationemque causæ seu tituli habet, d. l. 22. Plerique magno molimine magnas hic nugas agunt.

TEXTUS.

De donationum divisione.

Est et aliud genus acquisitionis, donatio (1). *Donationum autem duo sunt genera: mortis causa* (2), *et non mortis causa* (3).

COMMENTARIUS.

1 Rectior fortassis erit divisione, si dicamus, donationem aliam esse propriam, aliam improprietam, l. 1. hoc tit. est enim donatio ex eorum generum numero, quæ non pariter subjectis speciebus omnibus convenienti. Donatio propria, quæ et vera atque absoluta, l. 35. §. de mort. caus. don. est: Cum quis solius liberalitatis gratia sic aliquid dat, ut statim velit accipientis fieri, neque ullo casu ad se reverti, d.

(3) D. l. 1. et passim eod. l. 1. tit. 7. lib. 10. Nov. Recop.

l. 1. et d. l. 35. §. 2. (1). Impropriæ donationis variæ sunt species. Talis est donatio propter nuptias, de qua §. 3. infr. eod. Tales sunt donationes omnes, quæ sub modo, causa, conditione fiunt, tit. C. de donat. quæ sub modo, et in speciem incident contractuum in nominatorum, do ut des, do ut facias: item remuneratio: in quibus omnibus pro modo et quantitate retributionis, proprius aut longius a vera donatione receditur. Sic item quod honorarii nomine datur pro officio et opera præstata, et in factis, quæ locari solent, merces diceretur, in speciem meræ donationis non cadit: quia donari non videtur, nisi quod nullo jure cogente conceditur, l. 29. hoc tit. Et hoc est, quod DD. tradunt, donationem remuneratoriam proprie donationem non esse, per l. 9. §. 1. l. 27. eod. Talis denique est donatio mortis causa, propterea quod ex casu resolvitur, atque adeo ex pœnitudine revocari potest.

TEXTUS.

De mortis causa donatione.

1 *Mortis causa donatio est, quæ propter mortis fit suspicionem: quum quis ita donat, ut si quid humanus ei contigisset, haberet is, qui accipit; sin autem supervixisset is qui donavit. recipere: vel si eum donationis pœnituisse: aut prior decesserit is, cui donatum sit* (2). *Hæ mor-*

(1) D. pr. et d. l. 1.

tis causa donationes ad exemplum legatorum redactæ sunt per omnia. Nam cum prudentibus ambiguum fuerat, utrum donationis, an legati instar eam obtinere porteret, et utriusque causæ quedam habebat insignia, et alii ad aliud genus eam retrahabant; a nobis constitutum est, ut per omnia fere legatis connumeretur, et sic procedat, quemadmodum nostra constitutio eam formavit. Et in summa, mortis causa donatione est, quum magis se quis velit habere quam eum, cui donat, magisque eum, cui donat, quam hæredem suum. Sic et apud Homerum Telemachus donat Piræo.

COMMENTARIUS.

1 *Quæ propter mortis fit suspicionem* (1). Cum quid metu mortis vel ex præsentii, vel ex futuro periculo donatur: puta si donator gravi morbo labore, si periculosam peregrinationem vel navigationem suscepturus sit, si iturus in militiam, si grassetur pestilentia &c. l. 2. et aliquot seqq. l. 35. §. 4. hoc tit. *de mort. caus. don.* Cæterum, an propter mortis suspicionem donatio facta sit, ex verbis donatoris estimandum est. Nec enim sufficit ad hanc donationem, a moriente aut in periculo mortis posito quid donatum esse, nisi verbis declaraverit, se ob metum propinquæ mortis donasse: alioqui non tam mortis causa, quam moriens donasse

(2) D. l. 11. tit. 4. P. 5.